

De coniunctivus in de hoofdzin.

Het gebruik van de coniunctivus zorgt vooral voor problemen in de hoofdzin. De coniunctivus kan op vele manieren gebruikt worden. Het is dus zaak dat je ieder gebruik goed leert en onderscheidt. Doe dat direct vanaf het begin goed. Dan win je veel. Doe je dat niet, dan bestaat de kans dat het altijd wazig blijft.

De coniunctivus kan in **streefzinnen** gebruikt worden. Dit zijn zinnen waarin aangegeven wordt dat men iets wil bereiken:

• aansporing	adhortativus	laten
• verbod	prohibitivus	moeten
• wens	optativus	mogen

Ook kan de coniunctivus gebruikt worden in **zegzinnen**. Dit zijn zinnen, waarin gewoon een mededeling gedaan wordt, al dan niet met zekerheid.

• twijfel	dubitativus in vragen	moeten/zullen
• mogelijkheid	potentialis	wel zullen
• irreële situatie	irrealis	zou

De coniunctivus die een streven aangeeft, krijgt als ontkenning **ne**.

De coniunctivus die geen streven aangeeft krijgt als ontkenning **non**.

Adhortativus: ne

De coniunctivus kan een aansporing (laten) aangeven. Vaak wordt de eerste persoon praesentis gebruikt:

Rem publicam restituamus!

Laten we de republiek herstellen!

Prohibitivus: coniunctivus perfecti of praesentis 2e persoon: ne

Een prohibitivus geeft een verbod aan. Hier wordt vaak de tweede persoon in het praesens of perfectum gebruikt. Een prohibitivus wordt beschouwd als een iets minder dwingend verbod dan een imperativus.

Ne eum audias!

Laat jij niet naar hem luisteren/Je moet niet naar hem luisteren!

Optativus: ne

Een optativus geeft een wens aan. Er zijn twee mogelijkheden:

1. reële wens: een wens kan vervuld worden, bijvoorbeeld:

Ita me dei adiuvent.

Zo waarlijk mogen de goden mij helpen.

Een dergelijke wens kan ook ingeleid worden door het woord 'utinam'. Dit woord wordt vertaald met 'och':

Utinam dei nos iuvent.

Och, mogen de goden ons helpen.

Voor een wens die vervuld kan worden, wordt de coniunctivus praesentis gebruikt.

2. irreële wens: een wens zal on vervuld blijven, bijvoorbeeld:

Utinam amicus noster hic adesset.

Och, mocht onze vriend hier aanwezig zijn/was onze vriend hier maar aanwezig.

Bij een wens die niet vervuld kan worden, moet het woord utinam toegevoegd worden. Er is dan sprake van een on vervulbare wens.

irreële wens van het heden: voor een wens die nu niet vervuld kan worden, wordt de coniunctivus imperfecti gebruikt (Och, imperfectum maar ..).

irreële wens van het verleden: coniunctivus plusquamperfecti (Och, had/was maar ge...)

Utinam Caesar Brutum necavisset.

Ach, had Caesar Brutus maar gedood.

Dubitativus: non

Een dubitativus geeft twijfel aan. Deze coniunctivus staat in een vraagzin van twijfel.

dubitativus van het heden: de coniunctivus van het praesens wordt gebruikt (zullen/moeten):

Romam eamus an hic maneamus?

Moeten we naar Rome gaan of hier blijven?

dubitativus van het verleden: coni. imperfecti (moest/zou)

Quid facerem?

Wat moest ik doen?

Potentialis: non

Een potentialis geeft aan dat een handeling of gebeurtenis mogelijk of waarschijnlijk is. Hiermee geeft de spreker zijn bescheiden mening weer.

Ook hiervoor zijn twee mogelijkheden:

1. potentialis van het heden: een mogelijkheid in het heden, hiervoor wordt de coniunctivus praesentis/perfecti gebruikt.

Quis hoc dubitet!

Wie zou hieraan kunnen twijfelen!

Wie zal hieraan wel twijfelen?

Wie kan hieraan twijfelen?

Vaak wordt de potentialis voorafgegaan door een si-zin:

Si Marcus aeger sit, domi maneat.

Stel dat/Als Marcus ziek is, zal hij wel thuis blijven.

2. potentialis van het verleden: een mogelijkheid in het verleden, hiervoor wordt de coniunctivus imperfecti meestal 2e sg. in versteende uitdrukkingen gebruikt.

Videres Romam a Gallis occupatam esse.

Je had kunnen zien dat Rome door de Galliërs bezet was.

Je ziet dat je in het Nederlands de o.v.t. los moet laten om een mogelijkheid in het verleden weer te geven: je/men had kunnen zien.

De mogelijkheid in het verleden bevat in feite alleen maar versteende uitdrukkingen in het Latijn:

videres: je had kunnen zien

diceres: je had kunnen zeggen

putares: je had kunnen menen

Opdracht 3

Vertaal. (adhortativus/optativus)

1. Hannibal dux noster est. Audiamus eum.
2. Comprehendamus homines, qui rei publicae inimici sunt.
3. Senatus consultum cognoscamus.
4. Utinam hostes mox vincamus.
5. Bellum apparemus.
6. Clamavimus: Vivat rex.
7. Eum corona aurea donemus.
8. Ne omnes inimici adsint.
9. Utinam magistratibus vectigalia remittant.
10. Mox bellum componatur.
11. Utinam deis gratiae agantur.
12. Si ei munus des, te regem creet.
13. Ne dixeritis vos nihil scire.
14. 'Ne deus nobis se inimicos praebeat.' oro.

15. Laudetur, qui captivus reddit.
16. Utinam ab iis ne remittamur.
17. Hic maneamus.
18. Ne putaveris nos foedus facturos esse.

Opdracht 4

Vertaal. (potentialis en dubitativus)

1. Quis neget eam pecuniam spem nostram valde augere?
2. Quis vestrum id non sciat?
3. Si dux iubeat domi manere, non exeam.
4. Si ipse me vectigalia pendere iusserit, non pendam.
5. Quis dicat Carthagenienses pares ac Romanos fuisse?
6. Ei pecuniam remittam, si velim.
7. Quis me regem creet?
8. Talia non crederes.
9. Si pugnes, vincas.
10. Quid agam?
11. Cui eorum id dem?
12. Si patria id abs te petat, nonne facere debeas?
13. De istis hostibus nihil boni cognoscamus.
14. Cur tibi reliqua dicamus?
15. Si illi viro credatis, vobis senatum dederit.
16. Si mihi credideritis, senatum vobis det.
17. Quis bonus civis dubitaverit pro patria obire?
18. Haud dixerit se multas naves tunc comprehendisse.
19. Eos aurea corona donemus?

Irrealis: non

Een irrealis geeft aan dat het gaat om een niet-werkelijke situatie of gebeurtenis. In het Nederlands wordt dit ook vaak weergegeven met: als dat en dat niet was gebeurd, dan zou zus en zo ook niet zijn gebeurd. De irrealis komt vaak voor in combinatie met si:

1. Een irrealis van het heden wordt weergegeven met behulp van een coniunctivus imperfecti.

Si pater domi esset, felix essem.

Als vader thuis zou zijn/was, zou/was ik gelukkig zijn.

2. Een irrealis van het verleden wordt weergegeven met behulp van een coniunctivus plusquamperfecti.

Si pater domi fuisset, felix fuisset.

Als vader thuis zou zijn geweest/was geweest, zou ik gelukkig zijn geweest/was ik gelukkig geweest.

Opdracht 5

Vertaal. (irrealis en irreële wens).

1. Utinam captivos ne remissemus.
2. Utinam obsidem redderes.
3. Si eas non suscepissemus, nunc in pace essemus.
4. Si eas naves redderemus, nobis gratias agerent.
5. Gratias egissem, nisi tu id redidisses.
6. Utinam et obsides venissent.
7. Utinam ne venisset.
8. Hannibal bellum apparavisset, si potuisset.
9. Senatus nuntios mitteret, si sciret castra oppugnari.
10. Utinam mihi omnia narraretis; tunc vos remitterem.
11. Senatum daret, si omnia sciret.
12. Hostes nos non prima luce vicissent, si in stationibus fuisset.
13. Hostes fugare potuissemus.
14. Nuntius a senatu missus nobis id nuntiavisset, si hostes efugisset.